

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

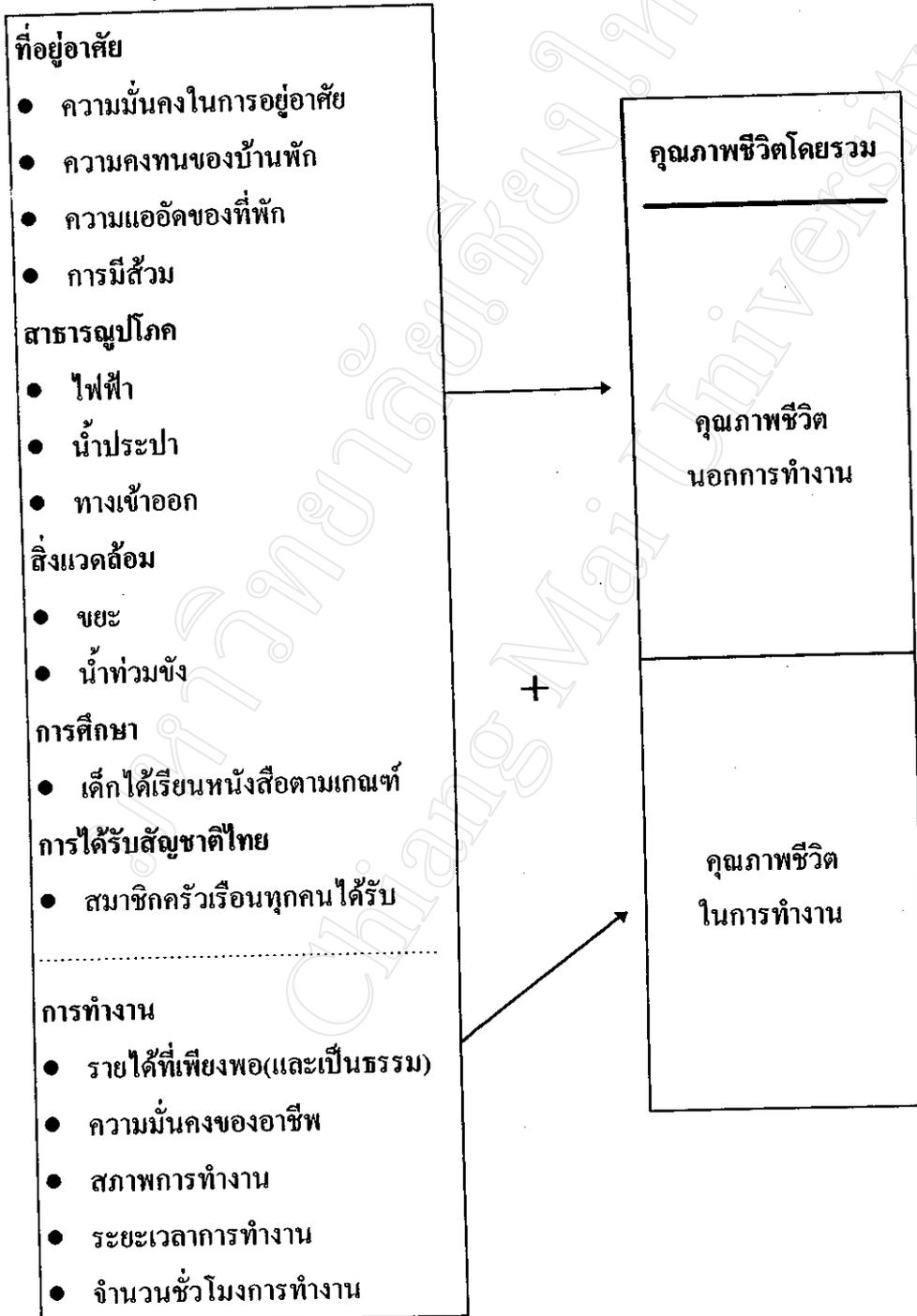
3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของครัวเรือนที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) ซึ่งเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้ใช้เป็นเกณฑ์ชี้วัดคุณภาพชีวิตของครัวเรือนในเขตเมือง ตามมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุข กำหนดขึ้น อันเป็นรูปแบบเดียวกับมาตรฐานของกรมการพัฒนาชุมชนที่ใช้วัดคุณภาพชีวิตของ คนไทยทั้งประเทศเป็นประจำทุกๆ ปี โดยผู้วิจัยได้ดัดแปลงเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ที่ได้จากการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก พร้อมกับการสังเกตจากสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งตัวแปร ที่ใช้ในการศึกษาคุณภาพชีวิตของครัวเรือนชาวเขาในชุมชนเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ มีดังต่อไปนี้

1. เครื่องชี้วัดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตนอกการทำงานของครัวเรือน ได้แก่ การได้รับ สัญชาติไทย ที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อมของที่พักอาศัย และการศึกษาของ สมาชิกครัวเรือน ส่วนเครื่องชี้วัดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครัวเรือนได้ แก่ รายได้ ความมั่นคงของอาชีพ และสภาพการทำงาน ระยะเวลาการทำงานและ จำนวนชั่วโมงการทำงาน ฯลฯ เป็นต้น
2. เครื่องชี้วัดที่เป็นเกณฑ์ในการประเมินระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนชาวเขาได้แก่ คุณภาพชีวิตนอกการทำงานและคุณภาพชีวิตในการทำงานของครัวเรือนชาวเขาโดย ใช้เป้าหมายการบรรลุเกณฑ์ชี้วัดจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)ตามมาตรฐานที่ กระทรวงสาธารณสุขและกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยกำหนดขึ้น ซึ่งถ้า เกณฑ์ชี้วัดตัวไหนบรรลุต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้เกินกว่าร้อยละ 15 ให้ถือว่าเป็น ปัญหาที่รุนแรง

กรอบการชี้วัดคุณภาพชีวิต

เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต

3.2 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ในการศึกษาคุณภาพชีวิตของครัวเรือนชาวเขาในชุมชนเทศบาลนครเชียงใหม่ ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยมีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Data)

ขั้นแรกของการวิจัย ได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิของกลุ่มเป้าหมายที่ได้จัดเก็บและรวบรวมได้โดยศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือน พฤษภาคม - กันยายน 2539 และจากการสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยในเดือนตุลาคม 2539 พบว่ามีครัวเรือนชาวเขากระจายอยู่ใน 9 ชุมชน 106 ครัวเรือนประมาณ 500 คน และได้ใช้กำหนดเป็นกรอบตัวอย่าง (Sampling Frame) ของงานวิจัยครั้งนี้และยังได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วย (Documentary Research)

ส่วนข้อมูลปฐมภูมิเป็นการศึกษาเจาะลึกข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสถาน-ภาพพื้นฐานของครัวเรือนและคุณภาพชีวิตของครัวเรือน โดยแบ่งวิธีการสำรวจสนาม (Field Survey) เป็น 2 วิธีคือ การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์และการสังเกต ในระหว่างปี พ.ศ 2540 - 2541

3.3 ประชากรศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

3.3.1 ประชากรศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. หัวหน้าครัวเรือนชาวเขาที่พักอาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนต่าง ๆ 8 แห่งในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งมีอยู่ 100 ครัวเรือนมีสมาชิกทั้งหมดประมาณ 500 คน
2. เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำรวจและให้บริการทางด้านคุณภาพชีวิตของชาวเขา

3.3.2. การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3.3.2.1 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของประชากรชาวเขา

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยการศึกษากลุ่มประชากรโดยตรงทั้งหมด ซึ่งมีขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายดังนี้คือ

- (1) เป็นครัวเรือนของชาวเขาที่มีสภาพทางบุคคลอย่างใดอย่างหนึ่งใน 2 ลักษณะ คือ

- ได้รับสัญชาติไทยแล้ว หรือ

- ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย แต่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติ (ทร.13) และได้
รับบัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรสีฟ้า) เรียบร้อยแล้วหรือมีรายชื่ออยู่
ในบัญชีสำรวจบุคคลในบ้าน ของกรมประชาสงเคราะห์(ทร.ชบ.)

(2) เป็นครัวเรือนชาวเขาที่ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เพื่อ
ประกอบอาชีพ โดยมีบ้านพักอาศัยอยู่ประจำตามแหล่งชุมชนต่างๆ 8 แห่ง จำนวน 100 ครัวเรือน
คือ

1. ชุมชนกำแพงงาม	จำนวน 11 ครัวเรือน
2. ชุมชนคลองเงิน 1	จำนวน 9 ครัวเรือน
3. ชุมชนคลองเงิน 2	จำนวน 6 ครัวเรือน
4. ชุมชนเซ็นทรัล	จำนวน 36 ครัวเรือน
5. ชุมชนฟ้าใหม่	จำนวน 3 ครัวเรือน
6. ชุมชนร่องกระแจะ	จำนวน 10 ครัวเรือน
7. ชุมชนวัดหัวฝ้าย	จำนวน 16 ครัวเรือน
8. ชุมชนศรีปิงเมือง	จำนวน 9 ครัวเรือน

3.3.2.2 ประชากรที่คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการสัมภาษณ์ ได้แก่

1. อาจารย์ใหญ่ในสังกัด โรงเรียนเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 2 ราย
2. ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม สำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่ 1 ราย
3. จัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ 1 ราย
4. ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่ 1 ราย
5. รองผู้อำนวยการฝ่ายการเคหะชุมชน การเคหะแห่งชาติ 1 ราย
6. เจ้าหน้าที่ ศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาลนครเชียงใหม่ (ช่างเผือก) 1 ราย

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการศึกษาวิจัย 2 ชนิดคือ

1. แบบสอบถาม (Questionnaire)
2. แบบสัมภาษณ์ (Interview)

1. **แบบสอบถาม (Questionnaire)** เป็นการ ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับครัวเรือนชาวเขา โดยเป็นการแสดงถึงการบรรลุหรือไม่บรรลุเกณฑ์ชี้วัดมาตรฐานของข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.) ของครัวเรือน ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าวได้ประยุกต์จากเกณฑ์ชี้วัดคุณภาพชีวิตของเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่ได้ใช้วัดคุณภาพชีวิตของครัวเรือนในเขตเมือง โดยประกอบไปด้วยข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและการทำงานของครัวเรือนชาวเขาทั้งหมด ดังนี้

1.1 **ข้อมูลส่วนบุคคล** เช่น

- ชื่อ สกุล, เพ่า, อายุ, เพศ, สถานภาพสมรส, สถานภาพในครัวเรือน, การศึกษา, อาชีพ, สถานภาพบุคคล(การมีสัญชาติ, บัตรประชาชน, บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง) ของหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือน

1.2 **ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของครัวเรือน** ทั้งในด้านวัตถุวิสัยและอัตวิสัย คือ

- **คุณภาพชีวิตนอกการทำงาน** ได้แก่
  - ที่อยู่อาศัย - สิทธิครอบครองในที่ดิน ความคงทนถาวรของบ้านพัก ความแออัด ความเสี่ยงต่ออัคคีภัย การมีส้วมใช้ เป็นต้น
  - สาธารณูปโภค - ไฟฟ้า น้ำประปา ทางเข้าออกชุมชน
  - สิ่งแวดล้อม - น้ำขัง ขยะ
  - การศึกษา - เด็กได้เรียนหนังสือตามเกณฑ์บังคับ
  - สัญชาติไทย - สมาชิกครัวเรือนได้รับทุกคน
- **คุณภาพชีวิตในการทำงาน** ได้แก่
  - รายได้ - รายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 1,250 บาท/คน/เดือน
  - การพักผ่อน - ผู้ใช้แรงงานได้พักผ่อนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน
  - จำนวนชั่วโมงการทำงาน - ไม่เกินวันละ 8 ชั่วโมง
  - ความเสี่ยงภัย - ลักษณะความเสี่ยงภัยของงานที่ทำ
  - สภาพของงาน - ความสกปรก เสียงดัง ฝุ่นละออง
  - ความมั่นคง - ความต่อเนื่องของรายได้และการมีงานทำ
  - ผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจ - ผลที่มีต่อสภาพการจ้างงานและสถานความเป็นอยู่ของครอบครัว

2. **การสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างแน่นอน (Unstructured Interview)** ใช้ในการรวบรวมข้อมูลหรือข้อคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่ที่ประจำในหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของชาวเขา ทั้งในแง่การดำเนินงานภาคปฏิบัติและในแง่ของนโยบาย โดยมีแหล่งข้อมูล ดังนี้

2.1 สัมภาษณ์อาจารย์ใหญ่ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ 2 แห่ง เกี่ยวกับนักเรียนชาวเขา ในแง่ของจำนวน ค่า ปัญหาและข้อเสนอแนะ คือ

- (1). โรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง
- (2). โรงเรียนเทศบาลวัดศรีดอนชัย

2.2 สัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม สำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่ เกี่ยวกับนโยบายการจัดที่อยู่อาศัยให้แก่ชาวเขาที่อยู่ตามชุมชนแออัดที่ถูกไล่รื้อ

2.3 จัดหางาน จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับสถิติการเข้ามาทำงานในเขตเมืองของชาวเขา และระเบียบ ข้อกฎหมาย ในการขออนุญาตทำงานของชาวเขาที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย

2.4 ผู้อำนวยการกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม เกี่ยวกับนโยบายของรัฐในด้านการย้ายถิ่นของแรงงานชาวเขา

2.5 ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับครัวเรือนชาวเขาในเขตเมือง

2.6 รองผู้อำนวยการฝ่ายการเคหะชุมชน การเคหะแห่งชาติ เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยของประชาชนในชุมชนแออัดในเขตเมือง

2.7 เจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาลนครเชียงใหม่ (ช้างเผือก) เกี่ยวกับการให้บริการด้านสาธารณสุขแก่ชาวเขาที่อาศัยในเขตเมือง

3.5 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมดทั้งการใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์โดยมีการสังเกต (Observation) ร่วมไปกับการใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ เพื่อทราบสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของครัวเรือนและช่วยตอบปัญหาได้ในบางข้อที่มีตัวชี้วัดที่จะต้องให้การสังเกต เช่น สภาพของบ้านเรือน สุขอนามัยของครัวเรือน เป็นต้น

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จะดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS มีสถิติที่นำมาใช้คือ

- การแจกแจงความถี่ (Frequencies Distribution) และการคำนวณค่าร้อยละ (Percentage) ของจำนวนครัวเรือนในชุมชนต่างๆที่บรรลุและไม่บรรลุเกณฑ์ชีวิตความจำเป็นพื้นฐาน ด้วยการสร้างตารางแจกแจงความถี่ (Cross-tab Table) และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนในเขตเมือง ของกระทรวงสาธารณสุข
- การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Coefficient of Relation) ด้วยค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-square)

2. การวิเคราะห์เพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ รวมทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่างๆ